

res worden gereconstrueerd. Elk hoofdstuk heeft literatuurverantwoording. De door De Regt gegeven lijsten van predikanten e.a. ambtsdragers en functionarissen zijn bij deze gelegenheid helaas niet voortgezet.

Aart de Groot

W.H. de Boer, *Sint Gommer en Sint Pancratius. Klooster, kerk en klerus in Enkhuizen*. (Schoorl 1988. 135 blz. (uitg. Vereniging Oud-Enkhuizen, Westerstraat 17, Enkhuizen). f 27,50.

Dit boek handelt over de verenigde parochies van de H.H. Gummarus en Pancratius te Enkhuizen, behorende tot de Oudbisschoppelijke Clerezie. Het huidige kerkgebouw aan de Breedstraat dateert van 1908; het verving de bouwvallig geworden kerk uit 1869. Op dezelfde plek was al in 1633 een aan de H. Gummarus gewijde schuilkerk ingericht. De parochie van de H. Pancratius kerkte van 1640 tot 1789 in een schuilkerk gelegen aan het Venedië; het gebouw dat in handen van de doopsgezinde gemeente kwam, heeft nog tot 1892 dienst gedaan, waarna het werd vervangen door het huidige kerkgebouw. De vrij ingewikkelde geschiedenis van deze beide oudkatholieke parochies, die in aantal al gauw overvleugeld werden door de roomskatholieke, wordt ons uitvoerig geschilderd, mede aan de hand van een groot aantal prachtige illustraties van het kerkzilver, portretten en andere foto's. Tevens wordt veel aandacht besteed aan de geestelijken die de genoemde parochies hebben bediend, zowel als aan enkele tot de Clerezie behorende families uit Enkhuizen. Lijsten van de pastoors sedert de Reformatie en van hun assistenten, van de Enkhuizer klopjes, kerkmeesters en uit Enkhuizen afkomstige priesters alsmede een nauwkeurige verantwoording besluiten het fraai uitgevoerde boekwerk. De uitgave is te danken aan een initiatief van de Vereniging Oud-Enkhuizen.

Aart de Groot

Melis te Velde, *Anthony Brummelkamp (1911-1888)*. Uitgeverij De Vuurbaak, Barneveld 1988. 572 blz. f 65,-. Proefschrift Kampen.

Geen biografie kan ons beter inzicht geven in het afgescheiden kerkelijk leven in de periode 1834-1886 dan die van Brummelkamp, schrijft de auteur in de inleiding van dit boek. Het was dan ook een aantrekkelijke, ja een uitdagende taak om Brummelkamps leven te beschrijven, daar de enige biografie tot nu toe, die van zijn zoon Anton, uit 1910, bij al haar verdiensten, als verouderd moet gelden. Niet bepaald door de veelheid van publikaties heeft Brummelkamp invloed gehad, zijn oeuvre is bescheiden gebleven, afgezien van zijn journalistieke arbeid. Maar door zijn optreden eerst tijdens de afscheidingsbeweging zelf en dan als predikant